Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnes padomes, Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

13 (597) ISSN 1407–1479 2020. gada 6. jūlijs

"L`ORÉAL BALTIC" "SIEVIETĒM ZINĀTNĒ" PROGRAMMAS PATRONESES VAIRAS VĪĶES–FREIBERGAS APSVEIKUMS BALVAS LAUREĀTĒM

Dārgās 2020. gada laureātes, Latvijas zinātnieces!

Covid–19 pandēmijas dēļ mums šogad liegts tikties vaigu vaigā tradicionālajā balvu pasniegšanas ceremonijā, tamdēļ it īpaši sirsnīgi apsveicu Jūs attālināti ar saņemto novērtējumu un ieguldīto darbu, pūlēm un radošumu, kas Jums palīdzēja tās iegūt.

Valsts un publiskā sektora atbalsts zinātnei Latvijā ne vienmēr atbilst visu atzītai izpratnei par to, ka nākotnes labklājība jebkurā valstī var balstīties tikai uz augstākā līmeņa zināšanām un iedzīvotāju spēju visu mūžu turpināt mācīties un pielāgoties strauji mainīgai pasaulei. Tamdēļ "L'OREAL" un UNESCO programma, kā izcils paraugs publiskās–privātās sfēras sadarbībai, sievietēm zinātniecēm kā Latvijā, tā citur pasaulē ir nākusi kā ievērojams atbalsts.

Kā patronese "L`ORÉAL Baltic" "Sievietēm zinātnē" programmai Latvijā kopš 2005. gada, vēlos atkārtoti pateikties "L'OREAL" un UNESCO pārstāvjiem par neatslābstošo apņemšanos, savā atbalstāmo valstu lokā iekļaujot tagad jau visas trīs Baltijas valstis. Tāpat sirsnīgs paldies Latvijas Zinātņu akadēmijai, tās prezidentam akad. O. Spārītim un pārējiem zinātniekiem, kuri piedalījās gadskārtējā kandidatūru izskatīšanā.

Ceru, ka visām laureātēm būs vērtīgi iepazīties ar pārējām laureātēm no savas un no kaimiņu zemēm, kā arī izmantot sniegto izdevību iedvesmot meitenes un jaunietes Latvijā par zinātni kā aizraujošu darbības jomu.

Novēlot izcilu veiksmi zinātniskā darbā un laimi savā privātajā dzīvē,

Jūsu akad. **Vaira Vīķe–Freiberga**
Latvijas Valsts prezidente (1999–2007)

"SIEVIETĒM ZINĀTNĒ" BALVU SAŅEM SEPTIŅAS TALANTĪGAS BALTIJAS ZINĀTNIECES

Š. g. 17. jūnijā, "L`ORÉAL Baltic" "Sievietēm zinātnē" programma, kas tiek īstenota sadarbībā ar Baltijas valstu zinātņu akadēmijām un UNESCO Nacionālajām komisijām, godina 2020. gada "Sievietēm zinātnē" balvas saņēmējas – septiņas talantīgas Baltijas zinātnieces. Par savu ieguldījumu zinātnē 6 000 eiro balvu šogad saņem *Dr.chem*. Iveta Pugajeva, *Mg.sc.ing*. Aiga Ivdre un *Mg.sc.chem*. Ivita Bite no Latvijas, Dr. Rima Budvītīte (*Rima Budvytyte*) un *Mg.sc*. Dominika Dapkute (*Dominika Dapkute*) no Lietuvas, kā arī Dr. Mārja Grosberga (*Maarja Grossberg*) un *Mg.sc*. Lisandra Menēzisa (*Lisandra Meneses*) no Igaunijas.

Dr.chem. **Iveta PUGAJEVA** ir Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta "BIOR" vadošā zinātniece un Ķīmijas laboratorijas Hromatogrāfijas grupas vadītāja. Iveta balvu saņēmusi par darbu pie jaunas metodoloģijas izstrādes sabiedrības veselības novērtēšanai, pielietojot uz notekūdeņiem bāzētu epidemioloģijas pieeju. Šo inovatīvo pieeju izmanto, lai pētītu likumsakarības starp notekūdeņu ķīmisko sastāvu un dažādiem antropogēniem faktoriem, galvenokārt – iedzīvotāju uztura un alkohola lietošanas paradumiem un veselības stāvokli. Projektā iegūtie dati sniegs noderīgu un būtisku epidemioloģisko informāciju par Latvijas iedzīvotāju dzīvesveidu, uztura paradumiem, sabiedrības veselību un labklājību.

Foto: J. Deinats

Mg.sc.ing. **Aiga IVDRE** ir Latvijas Valsts koksnes ķīmijas institūta Polimēru laboratorijas pētniece, kura šobrīd arī studē ķīmijas tehnoloģiju doktorantūrā Rīgas Tehniskās universitātes Materiālzinātnes un lietišķās ķīmijas fakultātē. Aiga Ivdre "Sievietēm zinātnē" programmas apbalvojumu saņem par pētījumu, kurā meklē iespējas izmantot kokrūpniecības blakusproduktu – koksnes putekļus no zirgu pakaišu un saplākšņa ražošanas – nanocelulozes iegūšanai, un tās pielietojumu kriogēnās izolācijas poliuretāna putuplastā. Mūsdienās ražošanas blakusproduktu izmantošanai ir liela nozīme, lai uzlabotu tehnoloģisko procesu, samazinātu ražošanas izmaksas un ieviestu tīrākas ražošanas principus.

Foto: J. Deinats

Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūta Optisko materiālu laboratorijas pētniecei un doktorantei materiālu fizikā Latvijas Universitātē *Mg.sc.chem*. **Ivitai BITEI** "Sievietēm zinātnē" balva piešķirta par pētījumu, kurā analizē dažādu ķīmisko sintēžu metožu ietekmi uz materiālu morfoloģiskajām un fizikālajām īpašībām, piemēram, pašvielas defektiem un optiskajām īpašībām. Strauji attīstoties tehnoloģijām pēdējās pāris desmitgadēs, pieprasījums pēc kvalitatīviem oksīdu nanomateriāliem, kas ražoti ar viegli pielāgojamām ražošanas metodēm, ir lielāks nekā jebkad agrāk.

Foto: J. Deinats

Turpinājums – 3.lpp.

Sveicam jubilejā!

12. jūlijā – LZA korespondētājlocekli **Dainu KĀRKLIŅU!**
16. jūlijā – LZA ārzemju locekli **Trevoru Gārtu FENNELU!**
17. jūlijā – LZA ārzemju locekli **Valdemaru RAZUMU!**
25. jūlijā – LZA korespondētājlocekli **Jāni AUZIŅU!**
26. jūlijā – LZA korespondētājlocekli **Inu ALSIŅU!**
29. jūlijā – LZA ārzemju locekli **Edmundu Valdemāru BUNKŠI!**
31. jūlijā – LZA ārzemju locekli **Eberhardu VINKLERU!**
3. augustā – LZA korespondētājlocekli **Andreju SKAĢERU!**
11. augustā – LZA ārzemju locekli **Lalitu MUIŽNIECI!**
12. augustā – LZA korespondētājlocekli **Tatjanu KOZLOVSKU!**
12. augustā – LZA goda locekli **Nameju ZELTIŅU!**

Ad multos annos! Latvijas Zinātņu akadēmija

FUNDAMENTĀLO UN LIETIŠĶO PĒTĪJUMU PROJEKTU 2020. GADA KONKURSA REZULTĀTI!

27. janvārī Latvijas Zinātnes padome (LZP) izsludināja pieteikšanos fundamentālo un lietišķo pētījumu projektu (FLPP) 2020. gada atklātajam konkursam. Konkursā tika iesniegti 397 projektu iesniegumi visās sešās zinātņu nozaru grupās. Konkursa rezultātā tika pieņemts lēmums par 42 projektu finansēšanu (kopā par 12 835 428 EUR), kas tiks īstenoti 3 gadus.

Finansētie projekti starp zinātņu nozaru grupām sadalīti sekojoši:

Dabaszinātnes – 10 (2 952 576 EUR)
Inženierzinātnes un tehnoloģijas – 10 (3 070 454 EUR)
Medicīnas un veselības zinātnes – 8 (2 452 871 EUR)
Lauksaimniecības, meža un veterinārās zinātnes – 4 (1 181 797 EUR)
Sociālās zinātnes – 6 (1 784 375 EUR)
Humanitārās un mākslas zinātnes – 4 (1 393 355 EUR)

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS SENĀTA SĒDES (30.06.20) PIENEMTIE LĒMUMI:

Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) 30. jūnija Senāts par zinātniskā žurnāla "LZA Vēstis" redakcijas padomes priekšsēdētāju ievēlēja akadēmiķi **Ojāru Spārīti**, bet par LZA, Latvijas Zinātnes padomes (LZP) un Latvijas Zinātnieku savienības (LZS) laikraksta "Zinātnes Vēstnesis" redakcijas padomes priekšsēdētāju – akadēmiķi **Gunti Zemīti**. Jaunie redakciju padomju priekšsēdētāji, saskaņā ar LZA zinātniskā žurnāla "Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis" Nolikumā (2.punkts) un LZA, LZP un LZS laikraksta "Zinātnes Vēstnesis" Nolikumā (4. punkts) noteikto, tiek ievēlēti uz trim gadiem un uzsāk pildīt darba pienākumus ar ievēlēšanas brīdi.

LZA Senāts, izskatīja LZA FTZN nodaļas iesniegtos priekšlikumus LZA Statūtu grozīšanai un, pamatojoties uz Senāta 2020.gada 11.februārī izveidotās LZA Statūtu grozīšanas komisijas 2020.gada 15.jūnija atzinumu, nolēma virzīt izskatīšanai un pieņemšanai nākamajā LZA pilnsapulcē šādus LZA Statūtu grozījumus:

• no punkta 3.2.1 izslēgt otro teikumu: "Par LZA īsteno locekli zinātnieku var ievēlēt, ja viņš nav sasniedzis 70 gadu vecumu";

• no punkta 3.2.4 izslēgt otro teikumu: "Par LZA korespondētājlocekļiem var ievēlēt zinātniekus, kuri nav sasnieguši 60 gadu vecumu."

Pamatojums: vecuma cenza noteikšana ievēlēšanai par LZA īsteno locekli vai LZA korespondētājlocekli, kas noteikta tagadējā LZA Statūtu redakcijā (punktos 3.2.1 un 3.2.4), atzīstama par potenciālo kandidātu diskrimināciju pēc vecuma un neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam, kas nosaka, ka cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.

Atbilstoši LZA Statūtu punktam 7.2. šis grozījumu projekts tiks nodots LZA locekļiem apspriešanai un izsludināts laikrakstā "Zinātnes Vēstnesis" vismaz 14 dienas pirms balsošanas pilnsapulcē.

PAR PIRMO LZA AKADĒMIĶES BAIBAS RIVŽAS STIPENDIJAS LAUREĀTI KĻŪST ESAF ABSOLVENTE IEVA PRIEDE

2019./2020. studiju gada pavasara semestrī pirmo reizi tika pasniegta LZA akadēmiķes, LLU profesores, Baibas Rivžas jubilejas stipendija, ko saņēma LLU Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultātes akadēmiskās maģistra studiju programmas "Ekonomika" absolvente Ieva Priede. Absolvente izstrādāja noslēguma darbu par kultūras tūrisma attīstības iespējām Kurzemes reģionā

Stipendiāte un LLU absolvente bērnības gaitas pavadījusi Lielvārdē, kur arī beigusi vidusskolu, taču tagad par savu dzīvesvietu sauc Talsus. Pēc vidusskolas beigšanas, Ieva studēja psiholoģiju,bet tā kā interese par ekonomiku bijusi vienmēr, tad pirms diviem gadiem iestājās LLU maģistra studiju programmā «Ekonomika», izvēloties ilgtspējīgas teritorijas attīstības un mārketinga specializācijas virzienu. «Studijas bija interesantas un noderīgas, pasniedzēji – iedvesmojoši un zinoši, kursabiedri – draudzīgi un atbalstoši,» stāsta Ieva.

Studiju gada izskaņā, absolvente rakstīja maģistra darbu "Kultūras tūrisma attīstības iespējas Kurzemes reģionā", kā mērķis bija izpētīt kultūras tūrisma teorētiskos aspektus, novērtēt būtiskākos faktorus un pieredzi reģionā, identificēt problēmas un izstrādāt kultūras tūrisma attīstības scenārijus Kurzemes reģionā. Kā galveno noslēguma darba secinājumu absolvente min: "Kurzemes reģionā ir bagātīgs kultūras tūrisma potenciāls, taču trūkst vienota stratēģija un piedāvājums. Darbā tika izstrādāti trīs attīstības scenāriji, daudzkritēriju analīzē eksperti par piemērotāko attīstības scenāriju reģionam atzina dažādu tūrisma dalībnieku organizēto un īstenoto kultūras tūrisma attīstības scenāriju."

Pateicoties LZA akadēmiķes un LLU profesores Baibas Rivžas iedrošinājumam, kā arī Ievas ieguldītajam darbam un mērķtiecībai, viņa pieteicās profesores jubilejas stipendijas konkursam, kas pavasara semestrī norisinājās pirmo reizi. Šāda stipendiju programma ir unikāla LLU, jo to iniciējuši Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultātes doktoranti par godu nozīmīgajai profesores Baibas Rivžas dzīves jubilejai un devuši stipendijas programmai profesores vārdu. "Esmu pagodināta, ka mana maģistra darba vadītāja bija profesore Baiba Rivža, kura ir ļoti inteliģenta, atsaucīga un iedvesmojoša," stāsta Ieva.

Absolvente jau ir uzsākusi savas darba gaitas, ko veiksmīgi apvienoja ar studijām LLU. "Līdz 2020. gada martam strādāju Talsu novada muzejā, kur papildus saviem amata pienākumiem vadīju vairākus muzeja digitālās pieejamības projektus, t.sk. āra interaktīvo stendu izveidi Talsos, kas 2019. gadā ieguva Latvijas Muzeju biedrības Gada balvu, kā arī unikālus virtuālās realitātes risinājumus muzeja arheoloģijas ekspozīcijā un arheoloģijas nodarbībās skolēniem. Savukārt no 2018. gada līdz 2020. gadam darbojos Latvijas Muzeju biedrības valdē, kur 2018. gadā koordinēju tūrisma kampaņu "Apceļo Latvijas muzejus", tāpat esmu koordinējusi izglītojošus seminārus muzeju darbiniekiem, bet 2020. gadā biju organizatoru komandā un vadīju darba grupu muzeju forumā "Neērtie jautājumi". Esmu arī projekta vadītāja Latvijas muzeju digitālā kataloga izveidē "Muzeji Latvijā", kas no šī gada maija apskatāms Latvijas Muzeju biedrības mājaslapā," atklāj Ieva.

Ieva par savu studiju laiku stāsta, ka katrs pasniedzējs devis zināšanas un atziņas, kas viņai noteikti noderēs nākotnē. "Liels paldies ikvienam no viņiem! Iesaku, studējot maģistratūrā ekonomiku, izvēlēties studiju virzienu ilgtspējīga teritoriju attīstība un mārketings, kas, manuprāt, ir aizraujošs un daudzpusīgs," tā absolvente. Pašreiz Ieva vēl nav izdomājusi par saviem turpmākajiem plāniem izglītības jautājumos, bet nākotnē apsver domu iestāties arī doktorantūrā.

LZA akadēmiķes un LLU profesores, Baibas Rivžas jubilejas stipendijas nolikums LLU Attīstības fondā tika parakstīts 2019. gada 27. decembrī.

Avots: LLU

LATVIJAS ZINĀTNIEKI – MOLEKULĀRĀS BIOLOĢIJAS JOMĀ

Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) kā Latviju pārstāvošā organizācija kļuvusi par Eiropas Molekulārās bioloģijas laboratorijas (*European Molecular Biology Laboratory – EMBL*) perspektīvo dalībnieku (*prospect member*). Iestāšanās EMBL sniedz Latvijas zinātniekiem iespēju trīs gadus piedalīties EMBL pētniecības pasākumos, lietot EMBL infrastruktūru saviem pētījumiem, izmantot tiešsaistes un klātienes seminārus jauno metožu un tehnoloģiju apguvei, nemaksājot dalības maksu.

30. jūnijā un 1. jūlijā Latvija pirmo reizi piedalījās EMBL padomes konferencē, sniedzot pārskatu par Latvijas zinātnes sasniegumiem un nākotnes perspektīvām molekulārās bioloģijas un biomedicīnas jomās.

Dr. Dmitrijs Stepanovs, IZM valsts sekretāra vietnieks – Augstākās izglītības, zinātnes un inovāciju departamenta direktors uzsver: "Molekulārā bioloģija ir Latvijā spēcīgi attīstīta zinātnes joma ar augstu ietekmi un ieguldījumu zināšanu pārnesē. Ar panākumiem un atbilstoši savai specializācijai molekulārās bioloģijas jomā strādā Latvijas Universitāte, Rīgas Stradiņa universitāte, Latvijas Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs un Latvijas Organiskās sintēzes institūts. Palielinoties sadarbībai un tehnoloģiskajām iespējām, arvien ātrāk tiks rastas atbildes uz nozīmīgiem pētniecības jautājumiem: no vienkāršu molekulu vielmaiņas izpratnes līdz molekulārai virusoloģijai un sintētiskajai bioloģijai."

Eiropas Bioinformātikas institūta (EBI) Funkcionālās genomikas grupas vadītājs Alvis Brāzma atzīst: "Dalība EMBL un EBI paver Latvijai iespēju izmantot visaugstākās pasaules klases aparatūru un informācijas apstrādes rīkus molekulārās bioloģijas jomā. EMBL un EBI vienmēr bijušas vadošās Eiropas organizācijas, kur tiek izgudrotas inovatīvas metodes un instrumenti. Šīs organizācijas ir izveidojušas un uztur centrālo Covid–19 pētniecības platformu Eiropā, un Latvijas zinātnieki efektīvi un daudzpusīgi jau pielieto tās sniegtās iespējas. Jaunu metožu apguve īpaši svarīga ir doktorantiem un pēcdoktorantiem, jo viņi savus patstāvīgos pētījumus nākotnē veiks jau ar tādām pieejām, kādas šodien vēl nemaz nav zināmas."

EMBL ģenerāldirektore Edīte Hērda (*Edith Heard*) novērtē: "Latvijā mērķtiecīgi tiek attīstītas zināšanās balstītas dzīvības zinātņu nozares – tādas kā medicīna, medicīniskās un biotehnoloģijas, kā arī ar tām saistītās inovāciju jomas. Perspektīvā dalība EMBL būs ievērojams atbalsts šiem mērķiem, jo nodrošinās Latvijas pētniekus ar priekšrocībām, ko sniedz EMBL iekārtas, apmācību un profesionālās sadarbības tīkls, kā arī piekļuve mūsu augstu pieprasītajām doktora studiju un pēcdoktorantūras programmām."

Islandes profesors, EMBL padomes priekšsēdētājs Eirīks Steingrīmsons *(Eiríkur Steingrímsson*) ir gandarīts par Latvijas lēmumu: "Pārstāvēdams vienu no mazākajām Eiropas valstīm, es labi apzinos, cik nozīmīgi ir EMBL sniegtie pakalpojumi, zinātne un apmācība, lai saglabātu nacionālās pētniecības kapacitāti."

EMBL ir starpvalstu organizācija, kas apvieno 27 dalībvalstis, 2 asociētās un 2 perspektīvās dalībvalstis. EMBL galvenie darbības virzieni ir fundamentāli pētījumi molekulārajā bioloģijā, tehnoloģiju un instrumentu attīstība, laboratoriju un pakalpojumu nodrošināšana sadarbības partneriem, izglītība un apmācība.

Avots: IZM

UZ PĒDĒJO SĒDI SANĀK LATVIJAS ZINĀTNES PADOME

Š.g. 18. jūnijā Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Arhitektūras fakultātē uz pēdējo sēdi sanāca Latvijas Zinātnes padomes (LZP) locekļi, lai atskatītos uz padarīto Latvijas zinātnes politikas attīstīšanā un īstenošanā. Līdz ar 2020. gada 1. jūliju, LZP no koleģiālas zinātnieku institūcijas tiek pārveidota par tiešās pārvaldes iestādi, kuru vadīs direktors, izpildot tiešās pārvaldes iestādes vadītāja funkcijas.

LZP priekšsēdētājs Jānis Kloviņš savā uzrunā kolēģiem teica, ka "noslēdzies intensīva darba periods, taču atbildība par zinātnieku uzraudzību jānes arī tālāk". J. Kloviņš uzsvēra, ka padomes darbs bijis izaicinošs, jo to raksturojusi māka meklēt kompromisus, neaizmirstot galveno mērķi – zinātnes virzību. "Kopdarbs ir bijis ar milzīgu attīstības potenciālu – sadarbojoties ar Izglītības un zinātnes ministriju, esam uzsākuši Fundamentālo un lietišķo pētījumu programmu, kur atklātā konkursā zinātniekiem dota iespēja gūt valsts atbalstu jaunu zināšanu un tehnoloģisko atziņu radīšanā," teica J. Kloviņš. Ministru prezidenta deleģētais pārstāvis Tālis Juhna ir pārliecināts, ka, "lai arī daudziem izciliem projektiem finansējums iet secen vien pāris punktu atšķirības dēļ, ir pārliecība, ka izvērtēšanas process noticis caurspīdīgi". Sēdē arī viesojās izglītības uz zinātnes ministre Ilga Šuplinska (JKP), kas visiem padomes locekļiem pasniedza pateicības rakstus par nozīmīgu ieguldījumu zinātnes labā.

Latvijas Zinātnes padome tika izveidota ar Ministru padomes 1990. gada 3. jūlija lēmumu "Par Latvijas Zinātnes padomes izveidošanu", lai demokratizētu zinātniskās darbības vadīšanas sistēmu, celtu zinātniskā darba efektivitāti un nodrošinātu zinātnei piešķirto valsts līdzekļu maksimāli efektīvu izlietojumu uz pētījumu projektu konkursa pamata. Par LZP darbības mērķi tika noteikts sekmēt zinātnes un tehnoloģijas attīstības politikas izstrādi un īstenošanu Latvijā atbilstoši Eiropas Savienības mērķiem un prasībām.

Jaunais LZP modelis nodrošinās vienotu un nacionālā līmenī koncentrētu zinātnes politikas ieviešanu, uzraudzību un administrēšanu. Tiks nodrošināta analītiskā kapacitāte pilnā zinātnes ciklā – no fundamentālās zinātnes līdz zinātnes rezultātu komercializācijai, tādā veidā samazinot administratīvo slogu Latvijas augstskolām un zinātniskajām institūcijām. Rīkojums "Par Izglītības un zinātnes ministrijas padotībā esošo valsts pārvaldes iestāžu reorganizāciju un likvidāciju" paredz ar 2020. gada 1. jūliju izglītības un zinātnes ministra padotībā esošās tiešās pārvaldes iestādes – Studiju un zinātnes administrācijas (SZA) funkciju nodošanu jaunveidojamai Latvijas Zinātnes padomei. SZA funkcijas studiju un studējošo kreditēšanā pārņems Valsts izglītības attīstības aģentūra. Rīkojuma projekts paredz izmaiņas arī Valsts izglītības attīstības aģentūras darbībā – no 2021. gada 1. jūlija aģentūras funkcijas zinātnes politikas īstenošanā, kā arī Apvārsnis 2020 Nacionālā kontaktpunkta funkcijas pārņems LZP.

Avots: LZP

LATVIJAS PIEVIENOŠANĀS EKA APLIECINA ZINĀTNIEKU UN UZŅĒMĒJU GATAVĪBU VALSTS IZAUGSMEI

No kreisās: Pauls Irbins, Latvijas Kosmosa industrijas asociācijas prezidents; Ilga Šuplinska, izglītības un zinātnes ministre un Tālis Juhna, Latvijas Zinātnes padomes priekšsēdētāja vietnieks

Latvijas pievienošanās Eiropas Kosmosa aģentūrai (EKA) asociētās dalībvalsts statusā apliecina gan Latvijas zinātnes un pētniecības, gan uzņēmēju gatavību daudz kvalitatīvākām sadarbības iespējām, un tas ir ceļš uz aizvien plašāku augstas pievienotās vērtības produktu radīšanu un valsts ekonomisko izaugsmi, šodien preses konferencē pirms līguma parakstīšanas sacīja izglītības un zinātnes ministre Ilga Šuplinska.

Ministre norādīja, ka augsto tehnoloģiju sektora attīstība ir vistiešākajā veidā saistīta ar sabiedrības izglītošanu, un tā sākas jau skolas solā. Tādēļ jaunā kompetenču pieeja veicinās izpratni par darbu ar datiem un to savstarpēju salāgošanu. "Lai arī varbūt to ikdienā neapzināmies, ikviens no mums jau šobrīd izmanto kosmosā iegūtos datus, un turpmāk tas būs iespējams daudzveidīgāk un mērķtiecīgāk," sacīja I. Šuplinska.

Savukārt Latvijas Kosmosa industrijas asociācijas prezidents Pauls Irbins norādīja, ka jaunais statuss paver plašākas eksporta iespējas Latvijas uzņēmumiem, kā arī paplašina pētniecības un darba tirgus piedāvājumu zinātniekiem un augsta līmeņa nozares speciālistiem. Tuvākajos gados kosmosa nozarē varētu iesaistīties ap 200 un pat vairāk Latvijas uzņēmumu. "Mazo un Skandināvijas valstu pieredze liecina, ka valsts ieguldītie līdzekļi, piemēram, Igaunijā atmaksājas divkārt, bet Norvēģijā – pat piecas reizes un vairāk," sacīja P. Irbins.

Latvijas Zinātnes padomes priekšsēdētāja vietnieks Tālis Juhna vērsa uzmanību uz to, ka Latvijas arvien aktīvāka iesaiste kosmosa industrijā veicinās jauniešu interesi par STEM jomu. "Šobrīd gaidāmā ciešākā sadarbība dod iespēju paplašināt mūsu iesaisti Eiropas svarīgākajā kosmosa izpētes organizācijā, veidojot izglītības programmas augsto tehnoloģiju jomā un veicinot Latvijas zinātnieku un uzņēmumu iesaisti globālajos tīklos," sacīja T.Juhna.

24.jūnijā EKA Padome apstiprināja Latvijas pievienošanos EKA asociētās dalībvalsts statusā. Latvijas zinātniekiem un uzņēmējiem tas pavērs jaunas iespējas sadarbībai ar Eiropas kosmosa industriju cilvēkkapitāla izmantošanai augsto tehnoloģiju jomā, kā arī sekmēs augstskolu pētniecības un studiju bāzes attīstību, tādējādi veicinot augstākas pievienotās vērtības tautsaimniecības attīstību Latvijā.

Lai līgums stātos spēkā, tas līdz 29. jūlijam jāratificē Saeimai.

EKA konvencija paredz, ka Latvijas kā asociētās dalībvalsts ieguldītais finansējums 3 miljoni eiro gadā vismaz 85% apmērā atgriezīsies Latvijā un nonāks Latvijas augsto tehnoloģiju uzņēmumu un zinātnisko institūciju rīcībā, lai turpinātu attīstīt kosmosa tehnoloģijas, inovācijas, pakalpojumus un to komercializēšanu globālā tirgū. Savukārt daļa finansējuma no dalībvalstu ieguldījuma veido EKA budžetu, ko izmanto EKA infrastruktūras uzturēšanai, jaunu programmu veidošanai un administrēšanai kosmosa nozares tālākai attīstībai.

Avots: IZM

PĒTĪTAS IESPĒJAS, KĀ IZMANTOT BAKTĒRIJU ŠŪNU ELEMENTUS

Latvijas Universitātes (LU) Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas institūts sadarbībā ar Biomedicīnas pētījumu un studiju centru (BMC) īstenojis mecenāta "Mikrotīkls" atbalstītu projektu, kurā pētīts un aprakstīts mikropasaulē novērojams bioloģiskais fenomens, kas būtu potenciāli izmantojams zinātnes vai tehnikas vajadzībām, proti, baktērijās esošie ieslēgumi aplūkoti kā mikroskopiski, bioķīmiski reaktori.

Ar LU fonda administratīvu atbalstu LU vadošais pētnieks, bioloģijas doktors **Jānis Liepiņš** ir īstenojis nozīmīgu projektu, kurā pētītas iespējas, kā izmantot baktēriju šūnu elementus – mikronodalījumus – kā mākslīgus ķīmisko reakciju norises apvidus, tas ir, sintētiskus nanoreaktorus. **Latvijas zinātnieku ieguldījums šīs jomas pētniecībā ir ļoti liels** – pirmoreiz ir fiksēts un aprakstīts viena baktēriju mikronodalījuma veida pašsavākšanās principi, kā arī uzkonstruēts trīsdimensionāls baktēriju mikronodalījuma struktūrattēls. Projekta dalībnieka BMC pētnieka *Dr.biol.* **Ginta Kalniņa** un kolēģu sagatavotā zinātniskā publikācija ir lasāma plaši citētā žurnālā "Nature Communications".

Mikropasaules dzīvokļi

Projekta vadītājs J. Liepiņš skaidro, ka mikronodalījums ir viens no baktēriju šūnu ieslēgumu veidiem. Tie sastāv no čaulas proteīniem, kas piešķir mikronodalījumam noteiktu, regulāru formu, kā arī "serdes" enzīmiem, kas realizē noteiktas, baktērijai nepieciešamas reakcijas. **Aptuveni 40% no visa pasaules CO_2, ko saista fotosintēzes procesā, tiek fiksēts īpašos baktērijās mikronodalījumos – karboksisomās.** Mikronodalījumi būtiski uzlabo CO_2 saistīšanu, jo ar to palīdzību atsevišķā baktērijas šūnas daļā tiek sakopoti oglekli saistoši enzīmi, un tādējādi lokāli tiek nodrošināti apstākļi maksimāli efektīvai reakcijas norisei. Ja šie paši enzīmi būtu izkliedēti pa visu šūnu, CO_2 saistīšana būtu ievērojami lēnāka. Tādējādi pat nelielām baktēriju uzbūves vienībām var būt grandioza ietekme uz pasaules ekosistēmām.

"Mikronodalījumi ir veidojušies evolūcijas procesā kā baktēriju pielāgojumi, kurus baktērijas liek lietā, ja nepieciešams veikt kādu svarīgu procesu, kurā var veidoties gaistoši vai toksiski starpsavienojumi. **Mums būtu rūpīgi jāizpēta principi, pēc kādiem darbojas dabā esošie mikronodalījumi, lai pētnieki nākotnē varētu izveidot mākslīgus mikronodalījumus, kas jau realizētu cilvēcei svarīgus procesus.** Jau tagad ir veikti izmēģinājumi uzlabot augu oglekļa fiksēšanas efektivitāti, tajos ievietojot baktēriju karboksisomas. Uz mikronodalījumu bāzes izveidotie nanoreaktori varētu ražot farmācijā svarīgus savienojumus vai palīdzēt mikroorganismiem šķelt citādi grūti sašķeļamus substrātus, vai pat radikāli mainīt mikroorganismu barošanās principus, dodot iespēju nefotosintezējošiem organismiem fiksēt CO_2," tā nākotnes perspektīvas ieskicē Liepiņš.

Rezultāti, kas paver jaunas iespējas

Uzsākot pētījumu par *Klebsiella pneumonia* holīna vielmaiņas mikronodalījumu, galvenie uzdevumi bija:

• saprast, vai iespējams šo mikronodalījumu sintezēt citā baktērijā, molekulārajā bioloģijā plaši izmantots organismā – zarnu nūjiņā *Escehrichia coli*;

• noskaidrot, vai šajā sintētiskajā mikronodalījumā var ievietot tai nosacīti "svešus", citas baktērijas enzīmus;

• pārbaudīt, vai enzīmu darbība sintētiskajā "nanoreaktorā" ir analoga neiepakotiem enzīmiem;

• noskaidrot, vai proteīnu čaula rada būtisku barjeru izejvielu un produktu plūsmai gan no, gan uz sintētiskā mikronodalījuma.

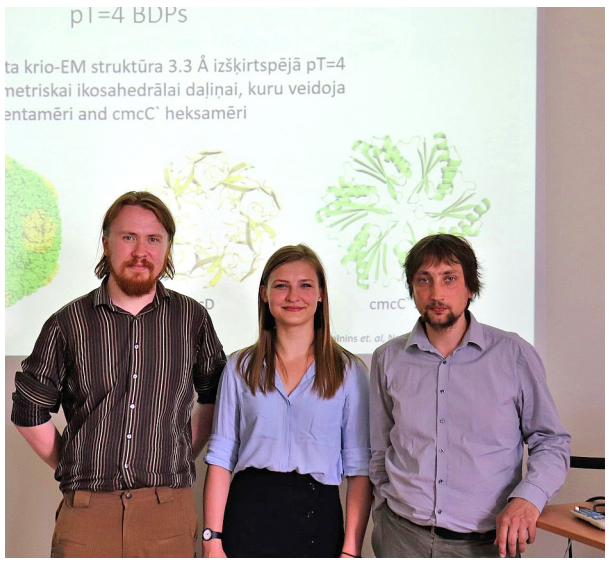

Projekta īstenotāji. No kreisās: Gints Kalniņš, Eva Emīlija Česle un Jānis Liepiņš Foto: Ilze I. Dindune

Līdz šim bija zināms, ka gēni, kas kodē holīna vielmaiņas mikronodalījumu daļas – gan čaulu, gan tajā esošos proteīnus – veido vienu gēnu grupu, kas ir kompakti izvietota baktērijas genomā. Tādējādi tiek nodrošināta strauja visu mikronodalījuma komponentu saskaņota sintēze un pašsavākšanās baktērijā. Tomēr līdz šim nebija zināms, vai visi šajā gēnu grupā kodētie proteīni ir vienlīdz svarīgi, lai varētu sintezēt mikronodalījumu citā baktērijā.

Projektā laikā G. Kalniņš ar citiem BMC pētniekiem **ieguva stabilu *K. pneumoniae* mikronodalījumu ražošanu citā baktērijā – zarnu nūjiņā – un noskaidroja, kāds ir minimālais proteīnu "komplekts", kas ir nepieciešams, lai iegūtu stabilus mikronodalījumus.** Pirmo reizi pasaulē tika parādīts, pēc kādiem principiem pašsavācas holīna vielmaiņas mikronodalījums. Izrādījās, ka tas notiek secīgi pie galvenā enzīma, holīna liāzes, piesaistoties pārējiem mikronodalījuma komponentiem. Tāpat arī pirmo reizi pasaulē tika noskaidrota šī mikronodalījuma 3D struktūra. Tas izdevās, sadarbojoties ar Centrāleiropas Tehnoloģiju institūta (Masarika Universitāte, Brno, Čehija) speciālistiem. Mikronodalījuma čaulas caurlaidības mērījumi liecināja, ka iegūtais sintētiskais mikronodalījums darbojas efektīvi un tā čaulu var šķērsot salīdzinoši lielas substrāta molekulas.

Projekta ietvaros LU fonda vairākkārtējā stipendiāte, LU Bioloģijas fakultātes absolvente *MSc.biol.* **Eva Emīlija Česle** izstrādāja maģistra darbu par enzīmu iepakošanas stratēģiju mikrokonodalījumos. Turpmākajos pētījumos nepieciešams pārbaudīt iepakoto enzīmu aktivitāti, kā arī izstrādāt metodi, kas sniedz iespēju vienlaicīgi iepakot vairākus interesējošus enzīmus un tādējādi padarīt dabā sastopamo holīna vielmaiņas mikronodalījumu par platformu jaunu enzīmu iepakošanai cilvēces vajadzībām.

Par Latvijas Universitātes fondu

Jau kopš 2004. gada Latvijas Universitātes fonds nodrošina iespēju mecenātiem un sadarbības partneriem atbalstīt gan LU, gan citas vadošās Latvijas augstskolas, tā investējot Latvijas nākotnē. LU fonda prioritātes ir atbalstīt izcilākos studentus un pētniekus, veicināt modernas mācību vides izveidi, kā arī universitātes ēku būvi un rekonstrukciju.

Avots: LU

"SIEVIETĒM ZINĀTNĒ" BALVU SAŅEM SEPTIŅAS TALANTĪGAS BALTIJAS ZINĀTNIECES

Turpinājums no 1.lpp.

Viļņas Universitātes Dzīvības zinātņu centra Bioķīmijas institūta Bioelektroķīmijas un biospektroskopijas nodaļas vecākā pētniece *Dr.* **Rima BUDVĪTĪTE** (*Rima Budvytyte*) godalgota ar "Sievietēm zinātnē" balvu, pateicoties darbam par mijiedarbības pētīšanu starp nepareizi salocītu proteīnu uzkrāšanos un fosfolipīdu membrānām, kas varētu palīdzēt cīņā ar neiroģeneratīvām slimībām. Savukārt Viļņas Universitātes doktorante, Nacionālā vēža institūta Biomedicīnas fizikas laboratorijas jaunākā pētniece *Mg.sc.* **Dominika DAPKUTE** (*Dominika Dapkute*) apbalvota par pētījumu, kurā tiek pētīts mezenhimālo un vēža cilmes šūnu reakcija uz nanodaļiņām, meklējot jaunas iespējas šūnu terapijai onkoloģijā.

Tallinas Tehniskās universitātes Materiālu un vides tehnoloģijas departamenta Optoelektronisko materiālu fizikas laboratorijas vadītājai *Dr.* **Mārjai GROSBERGAI** (*Maarja Grossberg*) balva piešķirta par pētījumu, kas vērsts uz jaunu, ilgtspējīgu materiālu un tehnoloģiju izstrādi un izpēti saules enerģijai. Savukārt Igaunijas Dzīvības zinātņu universitātes Tehnoloģiju institūta Biodegvielu laboratorijas jaunākā pētniece un inženierzinātņu doktorante *Mg.sc.* **Lisandra MENĒZISA** (*Lisandra Meneses*) atzinību saņēmusi par darbu pie pētījuma par otrās paaudzes bioetanola ražošanu, izmantojot ilgtspējīgas aprites ekonomikas pieeju, kurai ir būtiska nozīme efektīvu biorafinēšanas platformu attīstībai Baltijas valstīs un pārejai uz bezatkritumu kultūru.

"Sievietēm zinātnē" programmas ietvaros balvas katru gadu tiek piešķirtas katras Baltijas valsts zinātniecei ar doktora grādu līdz 40 gadu vecumam par pētījuma veikšanu dzīvības, vides zinātņu, fizikas un inženierzinātnes jomā, kā arī pa vienai balvai Igaunijā un Lietuvā, bet divas balvas Latvijā – doktorantēm līdz 33 gadu vecumam. Papildus viena dalībniece no katras valsts tiek nominēta prestižajai, starptautiski atzītajai "L'Oréal–UNESCO For Women in Science International Rising Talents" programmai.

"L`ORÉAL Baltic" ar UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas, Latvijas Zinātņu akadēmijas un stipendijas goda patroneses Vairas Vīķes–Freibergas atbalstu 2005. gadā iedibināja "Sievietēm zinātnē" programmu Latvijā. Šo gadu laikā "Sievietēm zinātnē" apbalvojumu Latvijā saņēmušas 48 zinātnieces, bet kopš 2017. gada, kad programma tika paplašināta visās Baltijas valstīs, balvu saņēmušas sešas zinātnieces no Lietuvas un sešas no Igaunijas.

"L`ORÉAL Baltic" "Sievietēm zinātnē" ir vienīgā šāda veida atbalsta programma zinātniecēm Baltijas valstīs, kas veicina Baltijas zinātnieču profesionālo attīstību, palīdzot sasniegt jaunus mērķus un vairot ieguldījumu gan zinātnē, gan sabiedrībā.

"APVĀRSNIS EIROPA" VĒŽA MISIJAS ZIŅOJUMS AR REKOMENDĀCIJĀM CĪŅĀ AR VĒZI

2020. gada 26. jūnijā Eiropas Komisija (EK) publicēja topošās *Apvārsnis Eiropa* ietvarprogrammas Vēža misijas ziņojumu ar 13 aktuālām rekomendācijām cīņā ar vēzi. *Apvārsnis Eiropa* Vēža misijas padomi (*Mission Board of Cancer*) kopumā veido piecpadsmit eksperti, to skaitā ir Mārcis Leja, ārsts gastroenterologs, Latvijas Universitātes profesors.

Rekomendācijās ietver starptautiski akreditētas vienotas Vēža infrastruktūras izveidi katrā Eiropas Savienības (ES) dalībvalstī, kvalitatīvu vēža skrīninga nodrošināšanu, nozares mērķtiecīgu digitalizāciju, sadarbības stiprināšanu gan valsts ietvarā, gan starptautiski. Paredzams, ka rekomendācijām varētu būt būtiska loma arī onkoloģijas nozares organizācijas uzlabošanā Latvijā.

Piedāvātās rekomendācijas jau saņēmušas atbalstu gan ekspertu (t.sk. Misijas Asamblejas), gan politiķu aprindās. Šobrīd dokuments piedāvāts Eiropas Savienības dalībvalstu apspriešanai pirms tā iesniegšanas gala variantā Eiropas Komisijai.

Ziņojuma dokuments pieejams www. http://viaa.gov.lv/

Avots: VIAA

IZSLUDINĀTA PIETEIKŠANĀS ES KULTŪRAS MANTOJUMA BALVAI EUROPA NOSTRA

Eiropas Komisijas ir izsludinājusi pieteikšanos ikgadējai Eiropas Savienības kultūras mantojuma balvai *Europa Nostra,* kas ir Eiropas augstākais apbalvojums kultūras mantojuma jomā. Balvu pasniedz par kultūras mantojuma saglabāšanu, izpēti, pašaizliedzīgu profesionāļu un brīvprātīgo darbu, kā arī par izglītības, apmācības un izpratnes veicināšanu.

Ar balvu novērtē arhitektu, amatnieku, kultūras mantojuma speciālistu, brīvprātīgo, skolu, vietējo kopienu, pētnieku un mediju izcilu un pašaizliedzīgu darbu. Balvas piešķiršana veicina kultūras mantojuma objektu atpazīstamību, palielina apmeklētāju skaitu un iespējas saņemt papildus investīcijas projektu īstenošanai. Balvu reizi gadā piešķir četrās kategorijās:

• kultūras mantojuma saglabāšana
• izpēte
• pašaizliedzīgs profesionāļu un brīvprātīgais darbs
• apmācības un izpratnes veicināšana.

Šajā konkursā balvas plānots pasniegt 30 projektiem, no tiem 4 uzvarētāji saņems *Grand Prix* balvu – 10 000 eiro. Viens no laureātiem tiešsaistes balsojumā saņems publikas simpātiju balvu.

Pieteikumus var iesniegt līdz 2020. gada 1. oktobrim konkursa mājaslapā.

Plašāka informācija un pieteikšanās *Europa Nostra* mājaslapā.

9. jūlijā notiks vebinārs, kurā *Europa Nostra* programmas pārstāvji izklāstīs informāciju par pieteikuma aizpildīšanas kārtību. Pieteikšanās vebināram līdz 8. jūlijam tiešsaistē.

Eiropas Savienības kultūras mantojuma un *Europa Nostra* balvas piešķiršanu rīko organizācija *Europa Nostra* un Eiropas Komisija. *Europa Nostra* ir nevalstiskā organizācija, kura darbojas kultūras mantojuma labā, lai saglabātu Eiropas kultūras mantojumu šai un nākamajām paaudzēm. Balvas norisi atbalsta Eiropas Savienības programma *Radošā Eiropa* un *Apvārsnis 2020.*

Avots: VIAA

IZSLUDINĀTS EUROSTARS–2 PROGRAMMAS PROJEKTU ČETRPADSMITAIS KONKURSS

Atvērta projektu iesniegšana programmas *Eurostars–2* četrpadsmitajam konkursam, kurā pētniecībā iesaistītie mazie un vidējie uzņēmumi, kā arī zinātniskās institūcijas var saņemt Latvijas valsts un Eiropas Komisijas finansējumu.

Programma atbalsta pētniecībā un attīstībā iesaistītus mazos un vidējos uzņēmumus, kas attīsta inovatīvus produktus, tehnoloģijas vai pakalpojumus ar mērķi panākt priekšrocības tirgus konkurētspējā.

Uzņēmumiem, lai iegūtu atbalstu, nepieciešama sadarbība ar uzņēmumu vai zinātnisko institūciju no kādas citas dalībvalsts. Projekta pieteikumus var iesniegt arī Latvijas zinātniskās institūcijas, sadarbībai piesaistot uzņēmumus no citām dalībvalstīm.

Plašāka informācija un pieteikšanās tiešsaistē pieejama *Eurostars* mājaslapā, tāpat ir pieejamas vadlīnijas projekta pieteikuma aizpildīšanai un iespēja pārbaudīt savas finansiālās iespējas.

Projekta pieteikuma veidlapa ir pieejama tikai pēc reģistrēšanās. Projektu iesniegšanas termiņš ir 2020. gada 3. septembris.

Detalizēta informācija par *Eurostars–2* programmu pieejama VIAA mājaslapas sadaļā Starptautiskās pētniecības programmas » Eurostars–2.

Avots: VIAA

IZGUDROTĀJ, RĀDI SAVU BRĪNUMU!

Latvijas izgudrotāju kustība tuvojas savai simtgadei. 20. gadsimta sākumā Rīgas Politehniskā institūta audzēkņi veiksmīgi virzīja zinātniski tehnisko progresu. Piemēram, RPI students Jēkabs Pilsātnieks izgudroja elektrogrāfu, izmantoja to savā mašīnrakstīšanas birojā, kļuva par patentpilnvarnieku un izgudrotāju biedrības priekšsēdētāju. Viņš popularizēja izgudrotāju jauninājumus Rīgas un ārzemju izstādes.

Turpinot J. Pilsātnieka iesākto darbu izgudrotājdarbības popularizēšanā, 21. gadsimtā Latvijas Izgudrotāju biedrība aktīvi darbojas šajā jomā. Lai vietējiem aktīvistiem būtu telpa, kur rādīt savus izgudrojumus, biedrība regulāri organizē izgudrojumu izstādes. Izgudrojumu demonstrēšana lielākoties notiek Rīgas Tehniskas universitātes (RTU) zinātnes un studiju centru telpās. Bijušajā Rīgas Politehniskā institūta ēkā, kur tagad atrodas Latvijas Universitāte, plaša izgudrojumu skate notika pirms diviem gadiem. Tad Latvijas Zinātņu akadēmija (LZA) eksponēja tikai divus nozīmīgus izgudrojumus, veiktus sadarbībā ar RTU: jaunu sūknēšanas tehnoloģiju ar lineāro sūkni (A. Krasņikovs, V. Ā. Lapsa) un dispersas stiegrošanas elementu no kompozītiem materiāliem (A. Krasņikovs, V. Ā. Lapsa, A. Lukašenoks).

Ja starpkaru periodā Latvijā izgudrojumus patentēja pārsvarā amatnieki un lauksaimnieki, tagad – zinātnieki un pētnieki. Īpaši manāmā RTU darbība, kuru vada LZA akadēmiķis, 77 patentu autors Leonīds Ribickis. 2019. gadā RTU uzturēja spēkā 93 patentus, piereģistrēja 13 izgudrojumus, iesniedza 19 pieteikumus. Mašīnzinību, transporta un aeronautikas fakultāte šajā jomā ir apsteigusi Enerģētikas un elektrotehnikas fakultāti un Elektronikas un telekomunikāciju fakultāti. Kaut šobrīd augstskolā uzturēto patentu skaits salīdzinājumā ar 2017. gadu ir tikai 58%, RTU aktīvi turpina atbalstīt izgudrotājdarbību Latvijā. Tāpēc Latvijas Izgudrotāju biedrības gada sapulce notika tieši RTU Mašīnzinību, transporta un aeronautikas fakultātes ēkā. Goda viesis bija LZA viceprezidents A. Krasņikovs, kurš arī šogad apstiprināja LZA atbalstu izgudrojumu un inovāciju izstādes "MINOX 2020" rīkošanā. Trīs stundu garā apspriedē ar ziņojumiem uzstājās 15 dalībnieki, spriežot arī par šī gada izstādes rīkošanas problemātiku. Nolēmām rīkot!

Aicinām piedalīties izgudrojumu un inovāciju izstādēs MINOX ZEMGALE, kas notiks **2020. gada 5. septembrī Jelgavā**, Pasta salā un MINOX 2020, kas plānota **2020. gada 30. oktobrī Rīgā**, Ķīpsalā. Izstādes informācijai sekojiet tīmekļvietnē www.minox.lv.

Izgudrotāj, zinātniek un pētniek, rādi savu brīnumu!

Ivans Griņevičs

RSU – 25 PASAULES LABĀKO UNIVERSITĀŠU VIDŪ U–MULTIRANK ZINĀTNISKO PUBLIKĀCIJU PIEEJAMĪBAS RANGĀ

Š.g. 9. jūnijā, publicētajā starptautiskajā augstskolu reitingā *U–Multirank* Rīgas Stradiņa universitāte (RSU) pētniecības sadaļā par atvērtās piekļuves publikācijām (*Open Access*) ir ierindota 25 pasaules labāko universitāšu vidū.

Kopumā RSU saņēmusi septiņus augstākos vērtējumus "A", un tas ir būtiski labāks rezultāts nekā pirms gada. Visvairāk augstāko vērtējumu – trīs "A" – RSU saņēmusi reģionālās iesaistes jomā, kurā vērtētas bakalaura un maģistra programmu absolventu nodarbinātības iespējas reģionā, kā arī publikāciju īpatsvars ar līdzautoriem no reģiona.

Arī citās *U–Multirank* snieguma novērtēšanas jomās RSU ir saņēmusi vērtējumu "A" – piemēram, pētniecībā (divi). Šajās jomās tika vērtēti radošo darbību rezultāti un publikāciju pieejamība atvērtas piekļuves žurnālos.

Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu RSU izdevies sasniegt būtisku uzlabojumu vienā no starptautiskās ievirzes rādītājiem, kur vērtējums "A" saņemts par ārvalstu akadēmiskā personāla augsto īpatsvaru. Ievērojami auguši rezultāti arī rādītājā *Zināšanu nodošana*, kur vērtējums "A" saņemts par starptautiskajos patentos citētajām publikācijām.

Labi rezultāti sasniegti arī sadaļā *Mācīšana un mācīšanās*, kur otrais labākais "B" (labi) vērtējums saņemts, piemēram, maģistra programmās – par absolvēšanas rādītāju, bet bakalaura programmās – par studiju absolvēšanu atvēlētajā laikā. Kopumā reitingā tiek vērtēts vairāk nekā 30 kritēriju piecās snieguma jomās.

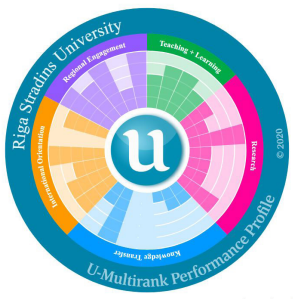

U–Multirank izmanto atšķirīgu pieeju salīdzinājumā ar citiem globālajiem augstskolu reitingiem. Tam ir daudzdimensionāla pieeja un augstskolu sniegums tiek salīdzināts piecās jomās, ņemot vērā dažādus to darbības aspektus. Galvenā uzmanība reitingā tiek pievērsta lietotāju vajadzībām, līdz ar to ikvienam interesentam tiek piedāvāts lielākais pielāgojamais tiešsaistes rīks, kurā iespējams salīdzināt augstskolu sniegumu ne vien pētniecībā, bet arī tādās augstākai izglītībai būtiskās darbības jomās kā mācīšana un mācīšanās, zināšanu nodošana, starptautiskā ievirze un reģionālā iesaiste.

Šogad tika publicēts septītais un līdz šim lielākais *U–Multirank* starptautiskais augstskolu reitinga izdevums. Tajā piedalījās ap 1800 universitāšu no 92 valstīm. Šāgada *U–Multirank* reitinga izdevumā no Latvijas iekļautas 20 augstskolas, kas ir par divām augstskolām vairāk nekā 2019. gadā.

Plašāk par RSU novērtējumu: https://www.umultirank.org/study–at/riga–stradins–university–rankings/

Avots: RSU

KONKURSS

Latvijas Universitātes
CIETVIELU FIZIKAS INSTITŪTS
izsludina konkursu uz vadītāju vietu
Optiskā ieraksta laboratorijā

Amata pienākumu veikšanai nepieciešamās prasības

1. Izglītība:
Doktora vai habilitētā doktora zinātniskais grāds fizikā vai pielīdzināmā zinātnes nozarē.

2. Profesionālā pieredze**:**
– pieredze pētnieciskas struktūrvienības vai zinātnisku projektu vadīšanā;
– pieredze sadarbībā ar eksperimentālajām grupām ārpus savas laboratorijas.

3. Profesionālas prasmes:
– materiālu prognozēšana ar vēlamām īpašībām, to iegūšanas tehnoloģijas izstrādāšana;
– laboratorijā esošo materiālu raksturošanai izmantojamo metožu pārzināšana;
– jauniegūto materiālu izpēte to paredzētai izmantošanai holografijā, difraktīvajā optikā un litografijā.

4. Citas prasmes:
– sadarbības, saskarsmes un komunikācijas prasmes;
– spēja sadarboties ar citām Institūta laboratorijām un ārējiem klientiem;
– prasme lietišķi risināt darba jautājumus gan ar laboratorijas personālu, gan ar LU CFI administrāciju;
– spēja veicināt personāla profesionālo izaugsmi un atjaunošanos;
– spēja piesaistīt projektus ar nacionālo un starptautisko finansējumu;
– prasme ikdienas darbā izmantot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas.

Iesniedzamie dokumenti

Pretendents ne vēlāk kā viena mēneša laikā pēc konkursa izsludināšanas dienas iesniedz LU CFI Personāla daļā šādus dokumentus:
– iesniegumu par piedalīšanos konkursā;
– dokumentu norakstus, kas apliecina nepieciešamos akadēmiskos un zinātniskos grādus;
– pretendenta dzīves un darba gājumu (*curriculum vitae*), kurā norādīta arī pētniecības, akadēmiskā, administratīvā un organizatoriskā darba pieredze, publicēto darbu sarakstu pēdējo 6 gadu laikā, vadīto projektu sarakstu;
– citus dokumentus, ko pretendents vēlas pievienot iesniegumam, lai pilnīgāk raksturotu savu kvalifikāciju;
– laboratorijas attīstības stratēģijas izklāstu (1–2 lpp.).

Laboratorijas vadītājs tiks ievēlēts LU Cietvielu fizikas institūta Zinātniskās padomes sēdē. Pirms vēlēšanām notiks pretendentu uzklausīšana paplašinātās Zinātniskās padomes sēdē par viņu redzējumu par laboratorijas vietu LU CFI un tās attīstības plānu.

Pieteikumi iesniedzami mēneša laikā no sludinājuma publicēšanas brīža, Ķengaraga ielā 8, 338. istabā vai sekretariātā 204. istabā. Tālrunis uzziņām 67260556.

Aizstāvēšana

2020. gada 26. augustā plkst. 13.00 Latvijas Lauksaimniecības universitātes Pārtikas tehnoloģijas fakultātes 216. auditorijā, Jelgavā, Rīgas ielā 22, LLU Promocijas padomes Pārtikas un dzērienu tehnoloģijas atklātā sēdēšanas

SANITA SAZONOVA

aizstāvēs promocijas darbu "**Augstspiediena apstrādes ietekme uz cūkgaļas kvalitāti"** doktora zinātniskā grāda iegūšanai.

Recenzenti: *Dr.sc.ing.* Vita Šterna, APP Zinātniskais institūts "Agroresursu un ekonomikas institūts" vadošā pētniece; *Dr.sc.ing.* Anita Blija, Latvijas Lauksaimniecības universitātes asociētā profesore; *Dr.sc.ing.* Jānis Zutis, Lauksaimniecības organizācijas sadarbības padomes Latvijas Gaļas ražotāju un pārstrādātāju asociācijas izpilddirektors, vadošais eksperts.

Ar promocijas darbu var iepazīties LLU Fundamentālajā bibliotēkā Jelgavā, Lielā ielā 2 un tīmekļa vietnē https://llufb.llu.lv/

***

2020. gada 28. augustā plkst. 10.00 Latvijas Lauksaimniecības universitātes Vides un būvzinātņu fakultātes 402. auditorijā, Akadēmijas ielā 19, Jelgavā, Vides inženierijas un enerģētikas zinātņu nozares promocijas padomes atklātā sēdē

ARTŪRS VEINBERGS

aizstāvēs promocijas darbu **"Hidroķīmisko parametru modelēšana hidroloģiski maz pētītos upju sateces baseinos"** zinātnes doktora grāda (Ph.D) iegūšanai Vides inženierijā un enerģētikā.

Recenzenti: *Dr.sc.ing*. Aivars Āboltiņš, Latvijas Lauksaimniecības universitātes vadošais pētnieks; *Dr.ģeogr*. Juris Burlakovs, Latvijas Universitātes pētnieks; *Dr.sc.ing*. Arvydas Povilaitis, Vytautas Magnus universitātes profesors

Ar promocijas darbu var iepazīties LLU Fundamentālajā bibliotēkā Jelgavā, Lielā ielā 2 un tīmekļa vietnē https://llufb.llu.lv/

***

2020. gada 25. septembrī plkst. 10.00 Latvijas Lauksaimniecības universitātes Ekonomikas un uzņēmējdarbības nozares Agrārās ekonomikas un Reģionālās ekonomikas apakšnozaru promocijas padomes atklātā sēdē Jelgavā, Svētes ielā 18, 212. auditorijā

KRISTAPS ZDANOVSKIS

aizstāvēs promocijas darbu **"Lauksaimnieku nevalstisko organizāciju darbības pilnveidošanas iespējas Latvijā"**.

Recenzenti: *Dr.oec.* Ingrīda Jakušonoka, LLU profesore; *Dr.oec.* Lienīte Litavniece, RTA docente; *Dr.* Vlada Vitunskiene, Vitautas Magnus universitātes profesore, Lietuva.

Ar promocijas darbu var iepazīties LLU Fundamentālajā bibliotēkā Jelgavā, Lielā ielā 2 un tīmekļa vietnē https://llufb.llu.lv/.

***

Latvijas Lauksaimniecības universitātes Vides inženierijas un enerģētikas nozares promocijas padomes 2020. gada 29. maija attālinātā, atklātā sēdē **MĀRIS GAILIS** aizstāvēja promocijas darbu un viņam tika piešķirts zinātnes doktora (*Ph.D.*) grāds vides inženierijā un enerģētikā. Balsošanas rezultāti: par – 13, pret – 0, atturas – 0.

***

Latvijas Universitātes Juridiskās zinātnes nozares promocijas padome 2020. gada 15. jūnijā attālinātā, atklātā sēdē piešķīra **JURIM RUDEVSKIM** zinātnes doktora (*Ph.D.*) grādu tiesību zinātnē. Balsošanas rezultāti: par – 7, pret – 0, atturas – 0.

***

Latvijas Universitātes Ekonomikas promocijas padome 2020. gada 16. jūnija atklātā sēdē piešķīra **DAIGAI BEHMANEI** zinātnes doktores (*Ph.D.*) grādu ekonomikas un uzņēmējdarbības nozarē. Balsošanas rezultāti: par – 8, pret – 0, atturas – 0.

***

Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas nozares promocijas padome 2020. gada 17. jūnija sēdē piešķīra **IVO VINOGRADOVAM** zinātnes doktora (*Ph.D.*) grādu zemes zinātnes, fiziskās ģeogrāfijas, vides zinātnes nozarē. Balsošanas rezultāti: par – 10, pret – 0, atturas – 0.

***

Latvijas Universitātes Literatūrzinātnes, folkloristikas un mākslas zinātnes nozares promocijas padomes 2020. gada 16. jūnija atklātā sēdē **IEVA RODIŅA** aizstāvēja promocijas darbu un viņai tika piešķirts zinātnes doktores (*Ph.D.*) grāds mūzikā, vizuālajās mākslās un arhitektūrā. Balsošanas rezultāti: par – 8, pret – 0, atturas – 0.

***

Latvijas Universitātes Promocijas padome izglītības zinātnēs 2020. gada 19. jūnija sēdē piešķīra **LANAI FRANČESKAI DREIMANEI** zinātnes doktora (*Ph.D.*) grādu izglītības zinātnēs. Balsošanas rezultāti: par – 6, pret – 0, atturas – 0.

***

Rīgas Tehniskās universitātes promocijas padome "P–05" 2020. gada 29.jūnija sēdē piešķīra **DMITRIJAM SOBOĻEVSKIM** zinātnes doktora (*Ph.D.*) grādu elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas zinātnes nozares apakšnozarē – elektroenerģētika. Balsošanas rezultāti: par – 8, pret – 0, atturas – 0.

***

Rīgas Tehniskās universitātes promocijas padome "P–05" 2020. gada 29.jūnija sēdē piešķīra **ROMĀNAM OĻEKŠIJAM** zinātnes doktora (*Ph.D.*) grādu elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas zinātnes nozares apakšnozarē – elektroenerģētika. Balsošanas rezultāti: par – 8, pret – 0, atturas – 0.

***

Rīgas Tehniskās universitātes promocijas padome "P–05" 2020. gada 29.jūnija sēdē piešķīra **ALEKSEJAM SOBOĻEVSKIM** zinātnes doktora (*Ph.D.*) grādu elektrotehnikas, elektronikas, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas zinātnes nozarē elektroenerģētikas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 7, pret – 0, atturas – 1.

***

Baltijas Starptautiskās Akadēmijas ekonomikas un uzņēmējdarbības nozares promocijas padomes 2020. gada 30. jūnija atklātā sēdē **KRISTĪNA MAHAREVA** aizstāvēja promocijas darbu un viņai tika piešķirts zinātnes doktores (*Ph.D.*) grāds ekonomikas zinātnē. Balsošanas rezultāti: par – 6, pret – 0, atturas – 0.

"ZINĀTNES VĒSTNEŠA" LASĪTĀJU IEVĒRĪBAI!

Nākamie "Zinātnes Vēstneša" numuri iznāks **08.09.20.; 22.09.20.; 06.10.20.; 20.10.20.; 03.11.20.; 17.11.20.; 01.12.20.; 22.12.12**.

Redaktore Ilona Gehtmane–Hofmane
"Zinātnes Vēstnesis"
Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.
Reģistrācijas apliecība nr. 75.
Izdevējs: Latvijas Zinātņu akadēmija, Latvijas Zinātnes padome, Latvijas Zinātnieku savienība.
"Science Bulletin". Latvian Academy of Sciences, Latvian Council of Science, Association of Latvian Scientists.
"Zinātnes Vēstnesis" redakcijas padome: akadēmiķis Guntis Zemītis (vadītājs), LZA Prezidents Ojārs Spārītis, LZA ģenerālsekretārs Andrejs Siliņš, akadēmiķi Raita Karnīte, Baiba Rivža, Jānis Spīgulis, Pēteris Trapencieris, un LZA sabiedrisko attiecību speciāliste Ilze Stengrevica; Jānis Kloviņš un Arnis Kokorevičs (LZP); Uldis Grāvītis (LZS).
Redakcija: Rīgā, Akadēmijas laukumā 1.
Tālr. 67225361, 26593299, fakss 67821153.
E pasts: zinatnes.vestnesis@lza.lv; http://www.lza.lv
Indekss 77165. Iespiests: SIA Zemgus LB